

Буяльська Вікторія Романівна,
курсант 3 курсу навчально-наукового
інституту №1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Марков Михайло Миколайович

ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Перед дослідженням питання особистості злочинця з точки зору юридичної психології варто з'ясувати, хто ж є особистістю в психології загалом. Особистість – це активний носій свідомості, який має індивідуально-типову структуру психологічних властивостей і якостей, вибірково ставиться до навколишньої дійсності та виконує певні соціальні ролі [1]. Внутрішній компонент особистості – це відносно стійкий та індивідуально неповторний тип, що забезпечує особі активну поведінку в суспільстві.

Особистість злочинця – це свідомий суб'єкт, наділений сукупністю біологічно обумовлених і соціально детермінованих властивостей, поведінка якого визначається антисуспільною спрямованістю, що виникає під впливом певних суспільно-політичних, економічних та соціокультурних умов.

Особа злочинця характеризується виникненням певних змін (вад) в її психологічній структурі. Змінам піддаються ціннісні орієнтації, потреби, нахили, переконання. Виникають негативні риси характеру: жорстокість, озлобленість, жадібність, боягузтво та ін. Водночас варто говорити про формування особи злочинця стосовно типу злочинної діяльності (насилницький тип злочинця, корисливий тип чи «білокомірцевий» тип особи злочинця тощо). У цьому плані можна говорити про особу вбивці-маніяка, хулігана, шахрая, хабарника, кишенькового злодія та ін.

Ю.М. Антонян, здійснивши дослідження особистості злочинця, визначив три основні рівні:

1. Перший рівень – вроджені особливості, що визначають темп психічної активності, силу і рухливість психічних процесів, стійкі емоційні властивості та інші параметри, котрі стосуються темпераменту.

2. Другий рівень характеризується сукупністю стійких якостей, що сформувалися в процесі індивідуального розвитку в соціальному середовищі та проявляються у вигляді типових реакцій і поведінки.

3. Третій рівень стосується соціальної спрямованості особистості, ієрархії її цінностей і моральних установок [2, с. 89–90].

У психології особи злочинця розрізняють певного роду дефекти: 1) дефекти індивідуальної правосвідомості (соціально-правовий інфантилізм; правова непоінформованість; соціально-правова дезінформованість; правовий нігілізм (негативізм); соціально-правовий цинізм; соціально-правове безкультур'я); 2) патологія сфери потреб особи; 3) дефекти в особистісних установках; 4) дефекти психічного розвитку (помічаються майже в 50 % засуджених) [3].

Найбільш типовими за психологічними особливостями є злочинці, які вчинили тяжкі насильницькі злочини (згвалтування, грабежі, розбої тощо), менш типовими – особи з корисливою спрямованістю (крадії, шахраї тощо). Мінімальна типовість, відповідно, найбільша психологічна різноманітність притаманна законотримувачам.

У кримінальній психології активно ведуться дослідження зі створення основних типологій злочинців. Судово-психологічна класифікація особистості включає в себе наступні типи правопорушників: асоціальний (менше злісний); антисоціальний (злісний); тип особистості злочинця, що характеризується дефектами психічної саморегуляції (випадковий).

Асоціальний тип характеризується несформованою психікою, що не здатна утримувати особистість від антигромадської поведінки. В основному це особи, які вперше вчинили злочини.

Антисоціальний тип притаманний особистості злісного, професійного злочинця. Психіка даного типу має стійку підсвідому антисоціальну спрямованість. Як правило, у цю категорію входять особи, які неодноразово здійснювали злочини.

За змістом цінностей-орієнтаційної спрямованості теж розрізняють злочинців. До категорії злочинців, що характеризуються дефектами психічної саморегуляції, відносяться:

- які допустили злочинну недбалість, бездіяльність;
- які вчинили злочин у результаті надмірної самовпевненості;

- які порушили закон у стані сильного душевного хвилювання або у відповідь на неправомірні дії інших осіб;
- стали злочинцями в силу підвищеної ситуативної дезадаптації [4].

Отже, можемо зробити висновок. Є різні думки та дослідження щодо особистості злочинця, але це поняття продовжують вивчати. Так, як тенденції вчинення злочинів новими способами постійно змінюються, то й особистість злочинця також. Кримінальна психологія досі активно проводить дослідження щодо створення основних типів злочинців, тому Національній поліції України потрібно стежити, як саме змінюються злочинці, як вчиняються злочини та на що перш за все звертати увагу в їхній поведінці.

Список використаних джерел

1. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/up/lectures/lekc-ur-psix2.doc>.
2. Антонян Ю. М. Системный подход к изучению личности преступника. *Сов. государство и право*. 1974. № 4. С. 89–90.
3. Пирожков В. Ф. Кримінальна психологія. М.: Ось-89, 2001. С. 17–18.
4. Еникеев М. І. Основи загальної та юридичної психології. М., 1999. С. 303–305.

Васюта Юлія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: в.о. завідувача
кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат наук з державного управління
Матюшенко Олена Іванівна

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ

Підвищення ефективності та дієвості правосуддя є одним із пріоритетних завдань на сучасному етапі розвитку нашої держави, від впровадження яких у судову систему, а також у діяльність органів, які сприяють здійсненню правосуддя, залежатиме дотримання прав, свобод та законних інтересів осіб